

Poliisihallitus

Itä-Suomen poliisilaitoksen lausunto

1 Lausuntopyyntö

Oikeusministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeista esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:n muuttamisesta.

Esitys sisältää ehdotuksia rikosprosessin sujuvoittamiseksi muuttamalla oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain, esitutkintalain ja oikeudenkäymiskaaren säännöksiä.

2 Poliisiyksikön lausunto

Poliisiyksikkö lausuu hallituksen esitysluonnoksesta asiakohdittain seuraavaa:

2.1 Esitutkintaa ja syyteharkintaa koskevat muutosehdotukset

2.1.1 Asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittäminen

Luonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi ETL 1 luvun 2 §:n 3 kohtaa. Ehdotetun muutoksen mukaan esitutkinnassa ei selvitetäsi asianomistajan yksityisoikeudellista vaatimusta niissä tilanteissa, joissa syyttäjä on ilmoittanut, ettei ota vaatimusta ajaakseen.

Poliisilaitos kannattaa lakimuutosta. Uusi lainkohta ohjaa poliisia ja syyttäjää tekemään esitutkintayhteistyötä tältäkin osin jo hyvissä ajoin esitutkinnassa.

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan asianomistaja voitaisiin velvoittaa ilmoittamaan säädetyssä määräajassa yksityisoikeudelliset vaatimuksensa, mikäli hän pyytää syyttäjää esittämään yksityisoikeudellisia vaatimuksia puolestaan.

2.1.2 Rikosilmoituksen kirjaaminen

Ehdotuksessa esitetään ETL 3 luvun 1 §:ään muutosta, joka mahdollistaisi, että samasta rikoskokonaisuudesta tehdyt ilmoitukset voidaan liittää aiempaan rikosilmoitukseen. Lisäksi ehdotetaan, että ilmoitusta ei kirjattaisi lainkaan, jos ilmoitus on epäselvä tai puutteellinen eikä ilmoituksen tekijä ole kehotuksesta huolimatta täsmentänyt tai täydentänyt

ilmoitustaan ja ilmoitus on asian laatu huomioon ottaen olennaisesti puutteellinen. Ilmoitusta ei kirjattaisi myöskään, jos on ilmeistä, ettei ilmoitusta ole tehty rikosilmoituksen tekemistarkoituksessa.

Poliisilaitos kannattaa lakimuutosta rikosilmoituksen kirjaamisen osalta. On tarkoituksenmukaista selkeyttää tilanteita, joissa samaa kokonaisuutta koskevia ilmoituksia voidaan yhdistää yhdeksi kokonaisuudeksi. Ilmoitusten yhdistämisellä on mahdollista saavuttaa prosessiekonomisia hyötyjä erityisesti laajoissa kokonaisuuksissa. Ilmoitusten yhdistämisessä on kuitenkin tärkeää huomioida eri asianomistajien yksityisyyden suoja. Samaan ilmoitukseen kirjatut asianosaiset kuuluvat kaikki saman asianosaisjulkisuuden piiriin.

Yhtä lailla on tarpeen lainsäädännöksen avulla täsmentää niiden ilmoitusten tilannetta, jotka ovat epäselviä, puutteellisia tai ilmoituksia ei ole selvästikään tehty esitutkintalain 3. luvun 1 §:n mukaisessa tarkoituksessa. Koska ilmoituksen kirjaamatta jättäminen voi synnyttää ilmoituksen tekijässä tarpeen arvostella tai kannella päätöksestä, on kuitenkin samalla huolehdittava, että päätös dokumentoidaan.

2.1.3 Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

Esitutinnan toimittamatta jättämistä ja lopettamista koskevaa ETL 3 luvun 9 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että edellytyksenä esitutinnan toimittamatta jättämiselle tai lopettamiselle ei enää edellyttäisi asianomistajan vaatimuksia.

Poliisilaitos kannattaa lakiesitystä. Nykytilassa vähäisenkin rikoksen päättäminen on sidottu asianomistajan tahtoon. Tämä ei ole kaikissa vähäisissä rikoksissa tarpeellista. Lakimuutos antaa konkreettisen työkalun poliisille priorisoida ja myös luopua vähäisten rikosten esitutkinnasta.

Vähäisyyskriteeri on tulkinnallinen ja se vaihtelee alueittain ja jopa henkilöittäin. Poliisilaitos esittää näkemyksensä, että lainkohtaan lisätään maininta ainakin sellaisista olosuhteista ja seikoista, joiden perusteella vähäisyysharkintaa ei tulisi tehdä. Sellaisia voisivat olla esimerkiksi haavoittuvassa asemassa oleviin uhreihin kohdistuvat väkivaltarikokset, joita ei lähtökohtaisesti tulisi arvioida vähäisinä.

2.1.4 Ilmoitus epäillyn oikeuksista ja kuulusteltavalle tehtävät ilmoitukset

Ehdotuksen mukaan epäillylle olisi ilmoitettava seikoista, joilla voi olla merkitystä rangaistuksen lieventämisessä RL 6 luvun 6 §:n nojalla.

Poliisilaitos suhtautuu sinällään myönteisesti lainmuutokseen. Nähtäväksi jää kirjauksen vaikutus prosessin sujuvoittamiseen. Tulevaisuudessa tulisi löytää konkreettisia keinoja sekä etuja tarjottavaksi asianosaisille, jotta merkittävä osa niin sanotuista massarikoksista saataisiin ohjattua sovitteluun tai kevennettyyn prosessiin.

Poliisilaitos kiinnittää niin ikään huomiota siihen, että erityisesti lähisuhdeväkivaltaan liittyvissä rikoksissa sekä järjestäytyneen rikollisuuden tekemissä rikoksissa huomioidaan asianomistajaan mahdollisesti kohdistuvaa painostaminen ja epäterveet valtasuhteet.

2.1.5 Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyövelvollisuus sekä loppulausuntomenettely

Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän esitutkintayhteistyötä sääntelevään ETL 5 luvun 3 §:ään ehdotetaan lisättäväksi velvoite neuvotella ennakkoilmoitukseen piiriin kuuluvissa tapauksissa siitä, mitä asian valmisteleminen syyteharkintaa ja oikeudenkäyntiä varten edellyttää. Lisäksi ehdotetaan lisättäväksi velvoite neuvotella loppulausuntopyynnön tarpeellisuudesta ja myös loppulausuntopyynnön sisällöstä ja sen mahdollisesti edellyttämistä toimenpiteistä sekä mahdollisesta tarpeesta esitutkinnan täydentämiseen annetun loppulausunnan johdosta. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi myös niin, että syyttäjän on muutenkin kuin säännöksen 1 ja 2 momentissa tarkoitetulla tavalla tarvittavassa määrin osallistuttava esitutkintaan sen varmistamiseksi, että asia selvitetään ETL 1 luvun 2 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Poliisilaitos kannattaa esitystä. Vaikuttaa siltä, että molempien osapuolten yhteisestä tahotilasta huolimatta poliisin ja syyttäjän välistä esitutkintayhteistyötä tulee edelleen kehittää ja tehostaa. Tehokkaalla yhteistyöllä on merkittäviä vaikutuksia rikosprosessin sujuvoittamiseen. Tarkoituksenmukaisinta on kohdistaa esitutkintatoimenpiteet rikosvastuun toteutumiseksi mahdollisimman optimaalisesti huomioiden tutkittavana oleva rikos. Tämä onnistuu esitutkintaviranomaiselta tehokkaimmin yhteistyössä syyttäjän kanssa, jolla on parhaat mahdollisuudet arvioida rikosasian etenemistä tuomioistuinkäsittelyssä.

2.1.6 Perusteluvelvollisuuden keventäminen

Ehdotuksessa esitetään, että esitutkinta- ja syyttämättäjäyttämispäätökset perustellaan "asian laadun ja laajuuden edellyttämällä tavalla". Tavoitteena on ohjata perustelukäytäntöä tasapainoisempaan suuntaan ja välttää tarpeettoman laajoja tai toisteisia perusteluja.

Poliisilaitos kannattaa esitystä, joskaan lainkohta ei tuo suurta muutosta nykyiseen lainsäädäntöön. Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan poliisiorganisaatiossa on havaittavissa selkeää koulutustarvetta oikeudellisen argumentoinnin osalta.

Poliisilaitos esittää, että esitutkintapäätösten osalta lievien rikosten (rangaistusasteikko sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta) kohdalla riittää, että poliisi ilmoittaa vain tutkinnanpäätöksen lopputuloksen asianosaisille. Asianosaisille olisi kuitenkin pyynnöstä toimitettava perusteltu kirjallinen tutkinnanpäätös.

2.1.7 Yleistiedoksianto erityisen laajoissa rikosasioissa

Luonnoksessa ehdotetaan ETL 11 luvun 1 §:ään uutta 4 momenttia, jonka mukaan, jos rikoksella on hyvin suuri määrä asianomistajia, päätös voidaan antaa heille tiedoksi myös yleistiedoksiannolla noudattaen, mitä HL 62 §:ssä säädetään. Vastaavaa muutosta ehdotetaan ROL 3 luvun 10 §:n 2 momenttiin.

Poliisilaitos kannattaa esitystä. Yleistiedoksiannon mahdollistaminen keventää ja tehostaa prosessia, erityisesti jos asianosaisten määrä on huomattava, osa asianomistajista on jäänyt tuntemattomiksi tai he eivät ole Suomessa tai tavoitettavissa. Lisäksi poliisilaitos esittää, että esitutkintaviranomaiselle tulisi antaa mahdollisuus lähettää tutkinnanpäätökset asianosaisille Suomi.fi palvelun kautta.

2.1.8 Tiedottaminen esitutkinnassa

Ehdotuksen mukaan ETL 11 luvun 7 §:ään lisättäisiin mahdollisuus antaa henkilön nimi julkisuuteen, jos henkilö itse on sen jo julkisesti kertonut tai nimen antamiseen on saatu hänen suostumuksensa.

Poliisilaitos pitää ehdotusta perusteltuna ja kannattaa sitä.

2.2 Rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskevat muutosehdotukset

2.2.1 Tiedoksiantosäätely

ROL 5 luvun 8 §:ssä säädetään haasteen antamisesta ja tiedoksiannosta. Ehdotuksen mukaan pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jonka mukaan pykälän 3 momentissa tarkoitettua tiedoksiantotapaa ("tien päältä haastaminen") voisi käyttää poliisin ohella myös haastemies. OK 11 luvun 3 b §:ssä säädetään puhelintiedoksiannosta. Pykälän 1 momentin mukaan haaste voidaan nykyisin antaa tiedoksi puhelimitse vain OK 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetussa asiassa eli niin sanotussa summaarisessa riita-asiassa. Ehdotuksen mukaan 1 momenttia muutettaisiin siten, että haaste voitaisiin antaa tiedoksi puhelimitse myös ROL 5 a luvussa tarkoitetuissa kirjallisen menettelyn asioissa ja ehdotettavassa 8 luvun 11 §:ssä tarkoitetuissa asioissa, joissa vastaajan poissaolo ei estä asian ratkaisemista.

Poliisilaitos kannattaa tiedoksiantotapojen laajentamista ja tehostamista. Sähköisiä mahdollisuuksia tulisi poliisilaitoksen näkemyksen mukaan hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti.

2.2.2 Kirjallinen menettely

Ehdotuksessa esitetään, että kirjallisen menettelyn soveltamisalaa laajennetaan koskemaan rikoksia, joiden enimmäisrangaistus on neljä vuotta vankeutta nykyisen kahden vuoden sijaan.

Itä-Suomen poliisilaitos kannattaa ehdotusta. Kirjallisen menettelyn käyttöalan laajentaminen tehostaa koko rikosprosessia, vaikka poliisin työkuormaan laajentamisella ei ole poliisilaitoksen näkemyksen mukaan merkittävää vaikutusta.

2.2.3 Poissaolokäsittely

Poissaolokäsittelyistä on säännökset ROL 8 luvun 11 ja 12 §:ssä. Mainittuja säännöksiä on ehdotettu muutettavaksi ensinnäkin siten, että poissaolokäsittelyssä voitaisiin tuomita enintään yhden vuoden vankeusrangaistus. Toiseksi poissaolokäsittelyssä ratkaistun asian uudelleen käsittelyä koskeva pyyntö voitaisiin jättää tutkimatta, ”jos lailista estettä ei todeta”. Kolmanneksi laissa todettaisiin nimenomaisesti, että poissaolokäsittelyssä voitaisiin ottaa vastaan vastaajan tiedossa olevaa todistelua.

Poliisilaitos kannattaa ehdotusta. Poissaolomenettelyn käyttöalan laajentaminen tehostaa koko rikosprosessia, vaikka poliisin työkuormaan laajentamisella ei ole poliisilaitoksen näkemyksen mukaan merkittävää vaikutusta.

2.3 Ehdotusten vaikutukset ja muut huomiot

2.3.1 Onko teillä lisättävää tai huomioita vaikutustenarviointiin?

Poliisilaitoksen näkemys on, että paineet rikosprosessin sujuvoittamiseen ovat syntyneet esitutkintaviranomaisten, syyttäjien ja tuomioistuinten liian alhaisesta resurssoinnista suhteessa käsillä olevaan työmäärään. Mikäli resurssointia ei valtionhallinnossa pystytä kasvattamaan, on tarkoituksenmukaista ja valtiontalouden kannalta järkevää pohtia, onko nykyinen rikosprosessi osittain liiankin raskas osalle rikoksista. Työn ruuhkautuminen näkyy erityisesti lievien rikosten tutkinnassa ja rikosprosessissa. Itä-Suomen poliisilaitos pitää kannatettavana pohtia ja myös kehittää vaihtoehtoisia ja kevyempiä tapoja käsitellä erityisesti lieviä rikoksia.

Kuten yleisesti on tiedossa, näpistykset, lievät ja perusmuotoiset petosrikokset sekä alati lisääntyvät tietoverkkoavusteiset petokset työllistävät poliisia merkittävästi. Itä-Suomen poliisilaitoksen näkemyksen mukaan tulisi tarkemmin pohtia asianomistajatahoja velvoittavaa lainsäädäntöä rikosprosessin tehostamiseksi ja rikosten ennalta estämiseksi. Erityisesti tässä yhteydessä tarkoitetaan kauppa- ja pankkialaa. Esimerkiksi näpistysten ennalta estämiseksi kauppaliikkeitä tulisi velvoittaa järjestämään rikoksia ennalta estäviä rakenteellisia tai valvonnallisia toimenpiteitä. Samoin pankkiliikkeet tulisi velvoittaa ennalta estämään tietoverkkoavusteisten petosten toteutusta. On huomioitava, että tietoverkkoavusteisilla petoksilla aiheutettu kokonaisrikosvahinko on erittäin merkittävä ja kohdistuu pääasiassa yksityishenkilöihin, joille aiheutettu vahinko voi olla erityisen tuntuva. Tällä hetkellä taloudellisen hyödyn tavoittelu rajoittaa liiaksi rikosten ennalta estämistä samalla kun poliisi sekä koko rikosprosessiketju kamppailee niukkenevien resurssien sekä kasvavan työmäärän kanssa.

Nyt esitetyt lainsäädäntömuutokset sujuvoittavat ja tehostavat koko rikosprosessia. Itä-Suomen poliisilaitoksen käsityksen mukaan merkittävin vaikutus tulee olemaan sillä, että vähäisiä rikoksia voitaisiin jatkossa päättää riippumatta asianomistajan vaatimuksista. Tämä toimivalta tarkoittaisi esimerkiksi näpistysten ja lievien petosten osalta mahdollisuutta päättää tutkinta, mikäli kyse on vähäisestä rikoksesta. Tämä on nykytilanteeseen verrattuna järkevää ja tarkoituksenmukaista priorisointia, sillä esimerkiksi

10 euron rikosvahingon aiheuttaneen näpistysrikoksen käsittely rikosprosessissa voi olla taloudellista huomattavasti kalliimpaa kuin itse rikoksella aiheutettu vahinko. Lakimuutos voi myös välillisesti saada aikaan asianomistajatahoissa panostamista nykyistä tehokkaammin rikoksia ennalta estäviin toimenpiteisiin.

Viimeisten vuosien aikana poliisi on saanut lainvalvontaviranomaisilta useita ja huomautuksia ja kehotuksia kiinnittää huomiota eri rikoslajien esitutinnan tehostamiseen ja priorisointiin. Kehotukset ovat olleet tarpeellisia poliisin priorisoinnin kannalta, mutta samalla on huomioitava, että poliisille on myös säädettävä lakisääteinen mahdollisuus priorisoida esitutkinnassa olevia rikosilmoituksia. Esitetyissä muutoksissa on konkreettisia keinoja priorisoinnin toteuttamiseksi, erityisesti mahdollisuus päättää lieviä rikoksia asianomistajan vaatimuksista riippumatta.

Tehokkaalla ja lakiin perustuvalla priorisoinnilla on Itä-Suomen poliisilaitoksen näkemyksen mukaan tarkoitus turvata tehokkaasti rikosvastuun toteutumista ennen kaikkea kaikista haitallisimman ja vaarallisimman rikollisuuden osalta.

2.3.2 Onko teillä huomioita ehdotusten toimeenpanosta tai lakien voimaantulosta?

Ei ole huomioitavaa.

2.3.3 Onko teillä muita huomioita luonnoksesta hallituksen esitykseksi?

Ei ole.

Samppa Holopainen, poliisipäällikkö

Kalle Toivanen, rikosylikomisario

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 31.07.2025 klo 12:55. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Itä-Suomen poliisilaitos

Suokatu 44, PL 217, 70101 Kuopio

kirjaamo.ita-suomi@poliisi.fi

Puhelin 0295 450 311, Faksi 017 264 9566, poliisi.fi